

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

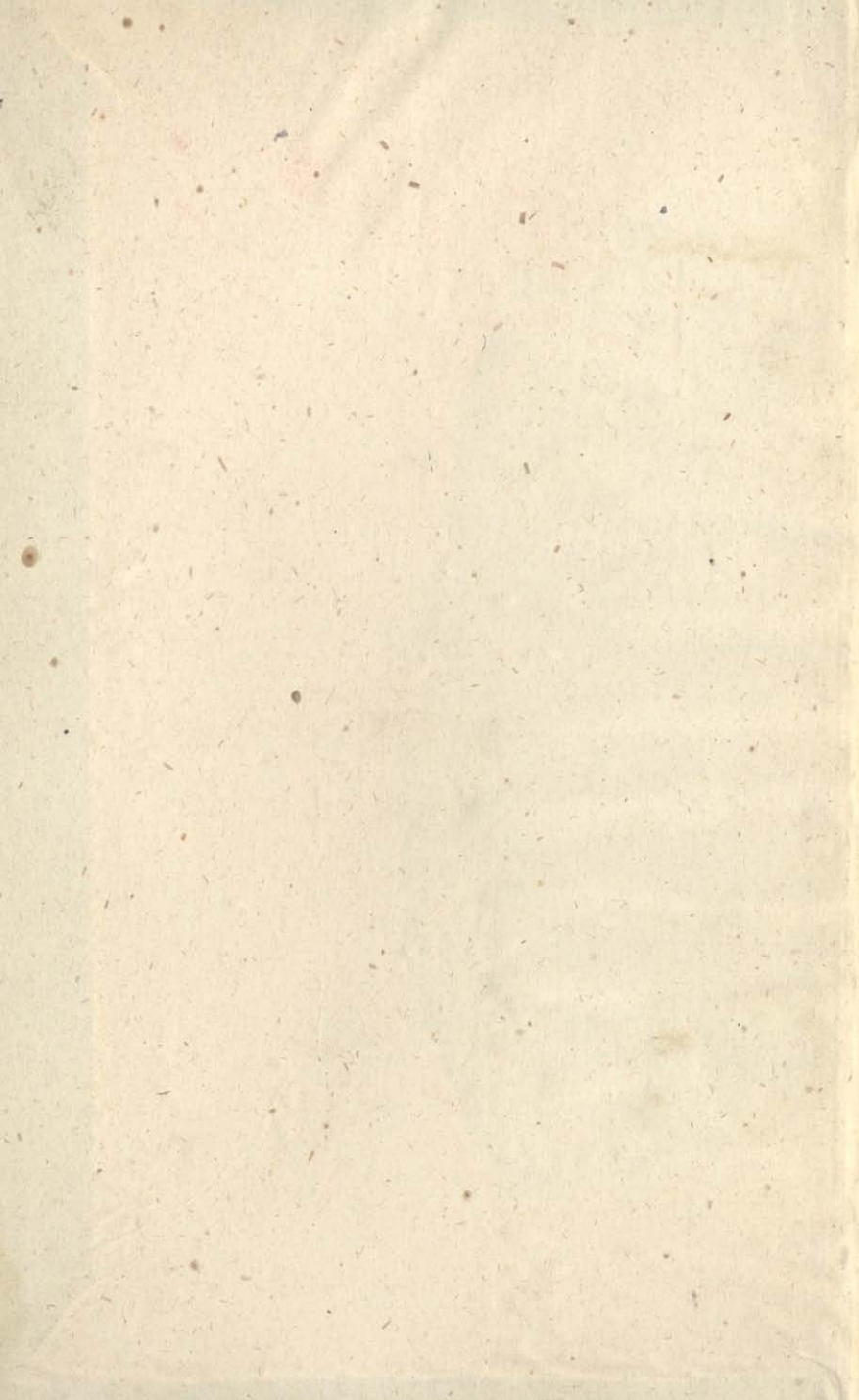
Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

3887

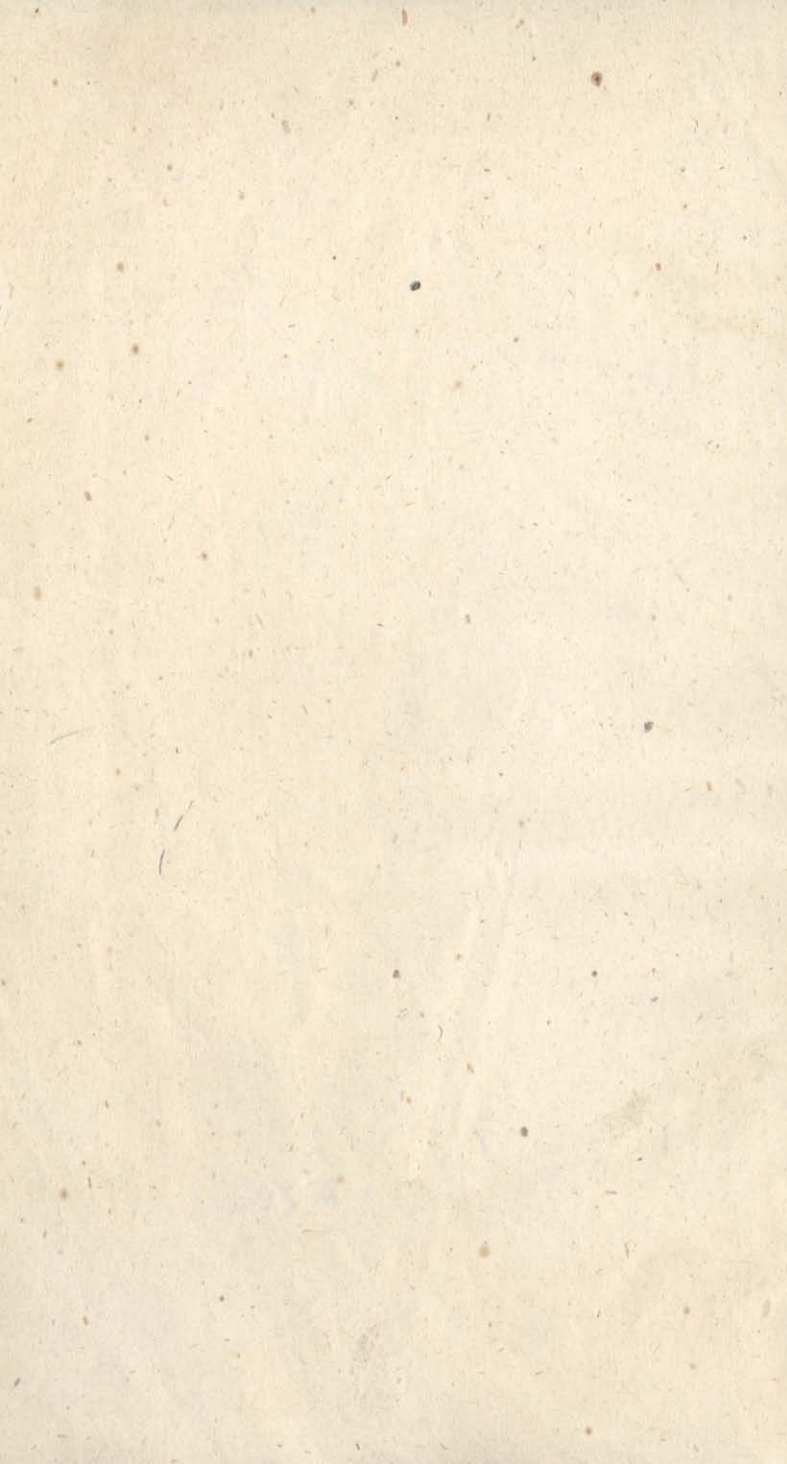
1869

$\frac{281.6}{2-29}$

VI 69
/87

B 2001

պշ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԳԻ

Ե.Օ.ԳՒՅԻՆ ՊԱՐԵԳՒՅԻՑ

1008
35970

11/29

សម្រាប់ការប្រើប្រាស់

សម្រាប់

សម្រាប់ការប្រើប្រាស់

2010

ՅԵՅՏԵՐԵՐՈՒԹՒՒՆ

Սուրբ Երուսաղէմի Պատրիարքական ընտրութեան
 խնդրոյն վրայօք ժամանակէ մը 'ի վեր Ազգայնոց Ե-
 րևակայութիւնը չափազանց տարցած և այն աստիճան
 հասած է, որ գործը խնդրոյ կերպարանքէն ելլելով,
 հակառակութեան կերպն ու հանգամանքներն ստած
 է՝ երկու ընդդիմախօս կուսակցութեանց մէջ: Քա-
 նի որ մեր Ազգին մէջ՝ կոյրը կը պնդէ թէ լաւ կը
 տեսնէ, ու կազմ կը պնդէ որ ուղիղ կը քայլէ, զարմա-
 նալի չէ ուրեմն որ այս խնդրոյս վրայօք ալ կուսակ-
 ցութիւններ երևան ելնեն. իրարու խօսք չի հաս-
 կընան, զիրար թշնամանեն, սպառնալիքներ ընեն, մէկ
 խօսքով յանուն Ազգասիրութեան և Արօնասիրութեան
 Ազգը վնասի հանդպցունեն, Ազգասիրութեան դի-
 մակով Ազգին ինչ քը ցրուելու կամ ընդունայն փաս-
 նելու խորհուրդներ յղանան, և ազգամիաս գաղափար-
 ներու չար փախճանը առաջուց նկատած ատեննին ան-
 գամ, դարձեալ իրենց խօսքին վրայ յամառին, և իրենց
 անձոռնի խորհրդոցը և դիտաւորութեանցը առաջ եր-
 թալուն զօհեն Ազգին շահն ու բարիքը:

Ասի գործողները անփորձ Ազգայիններ են, որոնք
 խելքերնուն փչածը 'ի գործ դնելու համար ոտքի տակ
 կանեն, Ակեղեցական կանոնադրութիւն, Ազգային
 աւանդութիւն, և ինչ որ դէմերնին ելլէ, առանց
 փաստ մը կամ գոնէ գաղափար մ'ունենալու իրենց
 պաշտպանած խնդրոյն վրայ. և երբ նեղն իյնան՝ խա-
 բէութիւններու կը դիմեն միամիտ հասարակութիւնը
 խաբելու և իրենց միտքը դրածը քայլեցընելու հա-

մար : Ազգային ասպարէզին մէջ այս անխորձ և անմատչելի արարածներուն դէմ դատ մը մարդիկ կեննն անոնցմէ բազմաթիւ , անոնցմէ փորձ , անոնցմէ հեռատես , անոցմէ աւելի Ազգին բարիքը ուզող , և սուրբ Արուսազէմի Պատրիարքին Միաբանութենէն ըլլալունդրոյն ջերմ կուսակից . անյուսալի է ուրեմն որ այս երկու կուսակցութիւններն կաթենան միաբանիլ և խնդիրն առանց դժուարութեան լուծուի . և յիրաւի անմիջապէս կռիւր կը փրթի երկու կողմին մէջ և երթալով կը ծանրանայ . աներեւ խմբադիրներ փոխանակ խաղաղութիւն քարոզելու , Ազգը գրգռելու և զայրացնելու հնարներ կը մտածեն , և հակառակութիւնը կակսի . անխորձ Ազգայիները որ լուսաւորութեան ստապատիր տիտղոսը կը կրեն , առանց միտ դնելու նախնի կամ ժամանակակից աւանդութեանց տրամադրութեանը՝ կը պնդեն ու կուխտեն , որ իրենց դիտաւորութեան համեմատ , Միաբանութենէն դուրս անձ մը Պատրիարք ըլլայ : Այս առաջարկութեան դէմ Ազգին աւանդապահ մասը ոտք կը կոխէ , թէ աւանդութեանց դէմ է , և գուցէ անպատեհութեանց տեղի կուտայ , և թէ՛ դուրսէն Արուսազէմի Պատրիարք ընտրելու մասին առանձին նշովք կայ՝ վաւերական վըկայութիւններով . լուսաւորեալ արարածոց հոգը չէ՛ ոչ նշովք , ոչ աւանդութիւն՝ անոնց փնտռածը դրսէն մէկն է , որ Վանքին հարստութիւնը իրենց քմացը համաձայն վատնէ , տո՛ւր քսած տեղերնին տայ առանց դժուարութեան և պատճառաբանելու , Արուսազէմի Միաբանի մը այս բաները չկրնալ ընելուն՝ շատ աղէկ խելքերնին տեղ քրած է , լուսաւորեալները աղէկ գիտեն՝ որ ուտողը չի գիտէ՝ բրթօղը գիտէ . լուսաւորեալները աղէկ գիտեն՝ որ իրաւունքէ դուրս բան է՝ Վանք մը մերկացնել , ու կարճատեւ ձեռնարկութիւններու վատնել . բայց ինչ ընեն խեղճերը , ասի իրենց վերջին ճիգն է որ կը թափեն . Վերաները ծաղրեցին , հարուստները թշնամանեցին , քիչ շատ լաւ կառավարված Ազգային հաստատութիւններու հոգաճուները

քամբասեցին ՚ի լուր ամենեցուն , զըպարտութիւն չի մնաց որ չի կուտեցին Ազգային գործերու խառնուող բարեսէր անձանց գլխուն , անանկ կը կարծեն եղեր , որ հոգաբարձութիւն , խնամածութիւն դիւրին բան է իրենց համար . և երբ ստակ կայ՝ բարի վարչութեան միջոցները չեն պահսեր . այդ բանը մենք ինչո՞ւ պիտի չը կրնանք ընել ըսին , նետովեցան , մէյրն ալ ի՛նչ կը նայիս այն սնտուկը որ լեցուն կը կարծէին պարապ՝ դատան . Հոգաբարձութիւնը՝ շատ դիւրին կը կարծէին՝ ամենադժուար տեսան , վայրկեան մը յուսահատեցան , զարմանքը պատեց զիրենք , բայց խաբուելին յայտնելու չէր գար , բան մըն էր եղաւ . ասոր ճարն ի՛նչ է , ճարն ստակ , ան այ տուող չի գայ , որովհետև լուսաւորեալ արարածոց և իրենց բերանն եղող արձակերասան Արագաց չի վերաւորած մարդը չի մնաց , որոնք զգուանքով և ցաւօք սրտի սկրսեցին հանդիսատես ըլլալ լուսաւորելոց անյաջող վեճակին , թէ և խեղճերուն օգնել ուզեցին ալ նէ , սիրտերնին չի քաշեց . լուսաւորեալները ակնոցը քիթերնին մօրուքնին ձեռքերնին սկսան մտածել ու մտքերնուն առաջը բերել բոյոր Անքերը , Ակեղեցեաց Գանձարանները , Ազգային կայուածոց տումարները , և ՚ի մեծ զարմանա իւրեանց բան մը չի գտան՝ բաց ՚ի Արուսաղէմի Անքէն՝ որուն Աոյս Գանձարաններուն բաւական ժամանակէ ՚ի վեր ձեռք դպած չէր :

Այս Անքին հարատուութիւնը իրենց բանին կուգար , և միակ միջոց էր զիրենք մեծագործ ցուցրնելու աշխարհի առջև . բայց եկու նայէ որ այդ անմատչելի գանձանակը ձեռք ձգելու յաջողութիւնը դիւրաւ ձեռք չէյնար , ի՞նչ ընենք ուրեմն , արի՞ք Մասիս , Մեղու , և դու Միւնատի Արուսաղէմի Անքին վրայօք խօսիլ սկրսեցէք , ուզածնիդ գրեցէք , Անականաց ընթացքը բամբասեցէք , Պատրիարքը սանկ էր , Գպրատունը նանկ էր , Տպարանը ոչինչ էր և այլն , մէկ խօսքով Պատրիարքը դուրսէն ընտրելու ինդրոյն վրայ պընդեցէք՝ Մասիսն , Մեղուն , Միւնատին ասկէ եվել

ի՞նչ քաջալերութիւն կուզեն, ասկէ եվել ի՞նչ նեցուկ կրնան գտնել, շուտ մը Արուսադէմի խնդիրն երևան կը հանեն, և զրպարտութիւններն կը սկըսին անձրևի պէս տեղալ Անքին վրայ, անձրևի պէս կըսենք, վասն զի այդ զրպարտութիւնները անձրևի պէս կահուղ են. և որոնց խօսքերը փոխանակ Անքը վատահամբաւելու, ու Անահաններն վհատեցընելու, եվել եվելօք Ազգին համակրութիւնը Անքին վրայ դարցուց:

Նուրանալի ճշմարտութիւն մըն է որ Պարոն լուսաւորեալները իսպառ կը պնդեն և կը պատերազմին այն բանին վրայօք, որուն անգամ մը ձեռք զարկած գտնըվեր են, ասանկ պատերազմներու մէջ դործածած զէնքերնին, որով իրենց դիմացինը վախցունել կուզեն, Մասիս, Մեղուն ու Միւնատին, և անփորձ երիտասարդներու ցանցառ խումբն են, որոնց դրօշակին վրայ ազգասիրութեան նուիրական տիտղոսը դրոշմած է՝ ի պատրանս միամիտ հասարակութեան. տեսնենք այս ինքնակոչ լուսաւորեալներուն լուսաւորութիւնները և մեծագործութիւնները:

Մոռցրված չէ անշուշտ՝ որ տարի մը առաջ Փրկչեան Ազգային Հիւանդանոց մը կար, Մեղուն չը սիրած Հոգաբարձուներուն ձեռքովը կառավարված, այս Հոգաբարձուները բոլոր ճիգերնին կը թափէին յիշեալ յարկին տակ ապաստանարան մը փնտռող խեղճերուն և տառապեալ Ազգայնոց վիճակը հոգալու համար, և դպրոց մըն ալ ունէին, ուր երեք հարիւրի մօտ աշակերտներ թէ Մայրաքաղաքէս և թէ դրսերէն եկած էին կըթըվելու և ուսմունք սովելու համար, խեղճերուն կերած հացը խիստ ճերմակ չէր, բայց հաց ունէին ուտելու ամեն օր, նստած՝ ելած՝ ու պառկած տեղերնին պէտք եղածին չափ ամենամաքուր չէր ալ նէ, բայց խեղճերը գլուխնին հանգիստ ընելու բարձ մը կամ քնանալու անկողին մը ունէին, դպրոցը լուսաւորեալներուն ուղածին պէս իբր թէ չէր, բայց դասատուները երբէք չէին մերժեր ազգասիրաբար գալ,

և ամսական չառնելնուն համար սիրով առանց դժուարելու կը տանելին իրենց յանձնըված պաշտօնը , վերջապէս այն Ազգային յարկին տակ գտնըվողներէն և ոչ իսկ մէկը՝ դռնէն անցնողներէն հաց կամ հագնելք կը մուրար , և ոչ ալ աշակերտներէն զանգատող կար՝ թէ բան չեն սովորի՝ և թէ գէշ կառավարված են :

Խեղճ Հոգաբարձուները այնչափ բամբասակեցան , որ հարկադրեցան հրաժարիլ այն տաժանելի պաշտօնէն զոր ՚ի սէր Ազգին գոհուլթեամբ կը վարէին : Մեղուն և Մասիսը յաղթանակել կարծեցին անմտութեամբ , երբ տեսան Հիւանդանոցի Հոգաբարձուներուն հրաժարումը , և յաղթութիւն գոչելով իրարու հետ պլըվեցան , անշուշտ իրենց կողմնակիցներէն և Հիւանդանոցի վիճակին վրայօք սուտ տետրակներ հրատարակող Ազգասէր անձներէն ալ ինչ գովչներ չի լսեցին : Ասոր վրայ շատ չի քշեց լուսաւորեալներուն խումբէն թիւ մը անձինք Հիւանդանոցին ինամբը վրանին առին , մե՛ծ մե՛ծ խոստացան , մինչև անգամ մեզ ալ պիտի խաբէին՝ որ ըրածնին չի տեսած կանխիկ գովաբանութիւններ ընենք իրենց վրայ , բայց բանմ՝ ալ չբրին : Այն օրէն ՚ի վեր՝ Մեղուն և Մասիսն պապանձած են՝ Հիւանդանոցի վիճակին վրայօք խօսելու համար , անոնք որ երբեմն էջեր կը լեցընէին՝ հիմա խօսիլ բաներնուն չի գար . այն բանը որուն համար մենք անկէ աղէկը կրնենք կրսելին :

Առաջինին չափ ալ ընելու անկարողացան . Մեղըն , Մէչուխէչադ կարծեմ մահուան անկողին ինկած հոգիին հետ կը մաքառի կոր , որ բաւական ժամանակէ ՚ի վեր լի՛գուղ Մասիսին լեզուին հետ քիմքերնուղ կցվեր է ու չէք խօսիր , Մեղըն մօրուքը կը սիրես նէ շիտակը խօսէ , այս օրերս Հիւանդանոցի վիճակէն ի՞նչ լուր ունիս նայիմք . Հիւանդանոցի Օսմատան դրամադլիսին այգողքին գացած առտուղ արևը ժամը քանիի՞ն ելաւ . հինգ վեց ամիսէ ՚ի վեր Մայրաքաղաքիս դպրոցներուն թշուառ կացութեանը դեղ ու դարման ըլլալք լուր մը կայ՝ Ռուսումնական խորհրդէն , ա-

րևուդ համար շիտակը գրուցէ , Միւնամի՛ չէլէպի .
Քաժնորդական Քնկերութեան առողջութիւնը ի՞նչ
վիճակի մէջ է , Քարեգործական Քնկերութիւնը Ար-
լիկիոյ դաշտին ո՞ր ծառին տակը հոգնութիւն կառնէ
կոր , Մեղո՛ւ , դուն աւելի աղէկը պիտնալու ես , ու
անցածներն՝ Ազգային պարտուց վճարմանն համար նը-
ւէր երկտասարդաց անունով տուրք մը ժողովեցաւ ,
այս ժողոված տուրքը՝ Ազգին ո՞ր սնտուկին մէջ կը
հանդէի հիմայ :

Այս հարցումներուն պատասխանելու համար գի-
տենք որ լեզունիդ յաւիտեան անշարժ պիտի մնայ բեր-
ներնուդ մէջ՝ քանի որ ձեր համախոհներն են ան-
կար ձեռնարկուները : ուրեմն մենք պատասխանեմք
այն յուսով որ գուցէ ականջնիւ ալ խցված չէ ճարտար
թովչի ձայն չառնելու համար :

Ի՛նք Մեղու , Հիւանդանոցէն ունեցած լու-
րերնիս սա է՝ որ անցեալ օր հիւանդի դեղ եփելու
համար ածուխ անգամ չի կայ եղեր . պատու հաններէն
դռներէն՝ անօթի՛ եմք անհանգիստ եմք կը մեռնի՛նք
կոր ըսողներուն թիւը չափէ դուրս մեծ է և այնչափ
մեծ որ Հիւանդանոցին մէջ իր վիճակէն գոհ մարդ չի
կայ . այն խեղճերը՝ որ իրենց ունեցած ապրուստը Հի-
ւանդանոցին նուիրած են՝ իրենց կենաց վերջին վայր-
կեաններուն մէջ երկու պատառ հաց և յարդեանց ան-
կողին մը գտնելու յուսով , այսօր ուտելու հաց և նըն-
ջելու անկողին մը չունենաննէ , ի՞նչ կ'ընեն , այն խեղ-
ճերն՝ այն պանդուխտ ազգայիններն՝ որ իրենց ընտա-
նիքէն հեռու օտարութեան մէջ հիւանդացած ու ախ-
տացած՝ Հիւանդանոց կը գիմեն իրենց ցաւոցը դեղ
դարման ճարելու համար , այն անօգնական ազգայիննե-
րը՝ փոխանակ առողջութիւն գտնելու , ևս առաւել
ախտանան և անբժշկելի հիւանդութիւններ վաստրկին
նէ , Ազգային Հիւանդանոց ըսելու ի՞նչ արժանաւո-
րութիւն կունենայ այն յարկը՝ որուն հիմը պանդուխտ
և անօգնական տառապելոց ապաստանարան ըլլալու
համար գրված է :

Անշուշտ Մօծնոտան գործը դիտնալու ես, քու պաշտած յուսաւորեալներդ՝ այս գործունէութիւնն ունին, որ փոխանակ Ազգին եկամուտը աւելցընելու, Ազգին տարին ութսուն հազար զուրուշ եկամուտ բերող դրամագլուխը կսպառեն: Բայց հոգ չէ՛ Երուսաղէմաց գործը կիսով չափ կարգի մտաւ, Երուսաղէմաց հարստութիւններն ողջ ըլլան:

Ուսումնասիրան խորհուրդը բաւական ժամանակէ ՚ի վեր կազմըված և նիստեր ընելով Ազգային դպրոցները կարգի դնելու վայ է յուսով սպասելու ասեմնին, առանց ուրիշ բան մը տեսնելու՝ միայն նոյն խորհրդին անդամներէն Պ. Մ. Այվատեանին մէկ մտորական հեղինակութիւնը տեսանք: Հայոց Եկեղեցւոյն Միապետական՝ կամ Սահմանադրական ըլլալուն վրայօք, տեսնք կ'ըսեն թէ այդ հեղինակութիւնը դպրոցներուն մէջ Քրիստոնէական նոր վարդապետութեան տեղ դաս պիտի տրվի, դուն ինտո՞ր իմացար: Բաժնորդական Բնկերութեան Բախտնորան շիներ էիր, ի՛նչ պատճառ կայ խորհրդականաց վհատութեանը, մեզի անանկ կուգայ՝ որ պատճառը դուն ես՝ գովելուդ համար, վասն զի քու բերնովդ գովուածը վատահամբաւ եցաւ, և բամբասածդ փառաւորեցաւ: Բարեգործական Բնկերութեան համար Բախտնորան ի՛նչ լրագիրը գրած էր՝ որ կրօնի խորութեան վրայօք վէճճագելով՝ տեսակ մը պողութիւն եկեր է ընկերաց վրայ. դուն որ (խօսքս ամօթ) նախապաշարմանց ոգւով չափ թշնամի ես, ինչո՞ւ մինչև հիմայ բան մը չես խոսիր:

Մարդասէր Մեղու, Ասորեստանի տառապելոց համար ժողովըված ստակները արդեօք ի՛նչ ըրիր: Բնթերցասիրաց Թանգարանի ընկերներուն պատմաճնուէն համաձայն, կրսեմք թէ տեղը գտեր է և արժանաւոր տեղը այսինքն Ազգին կեանքին ուղղելին ծոցը. բայց զարմանալին աս է որ, որի՞ համար կը ժողովվի, և ուր կերթայ. հոգ չէ՛: Ժողովըված ստակներուն հաշիւը լրագրոյդ միջոցաւ իմաց պիտի տայիք:

Ազգային պարտուց վճարման համար ժողովըված

ստակը , Ազգին որ պարտքին տրված ըլլալը մարդ չը գիտեր կոր , անանկ կ'ըսեն որ Հիւնքեար պէյէնտեանը Արուսաղէմ խրկելու ծախքին մէկ մասը խարճրվեր է , իրան է մի :

Ինչ զարմանալի հոտառութիւն է ատիկայ , որ քթերնուդ տակն եղած բաներէն հոտ չէք առներ մինակ Արուսաղէմի Անքը անկարգ տեսաք . որուն բարեկարգութիւնը առեր կայներ էք ամիսներով , դեռ կը յուսաք խեղճեր՝ որ ձեր ուզած Պատրիարքն ընտրելով՝ ուզածնուդ պէս՝ առ ձեռն պատրաստ ստակ դիւրութեամբ գտնաք առնէք ու վատնէք . Ազգը շահելով , Ազգը չի վշտացընելով՝ ստակ ժողովելու ճամբան կրնաք ընտրել նէ՝ ձեռնարկութիւննիդ կը քայլէ . ապա թէ ոչ՝ չէ թէ մեր Սահմանադրութիւնը որ Ազգային կենաց անմահարար նեկտարը պիտի ըլլար , ազգայնոց միութեան ջիղերը թուլացընող ^{պարտքի մը} պիտի ըլլայ , և ըլլալ արդէն սկըսած է . վասն զի դուք Սահմանադրութեան ոգւոյն դէմ քանի՞ցս անգամ մեղանչեցիք , ու չը մեղանչած կը կարծէք ինքրդինքնիդ . Պատճառը դուք էք Երազիրնե՛ր , պատճառը դուք էք Մասիս , Մեղու , Միւնատի . բայց շատը գնաց քիչը մնաց :

Մասիս , Մեղու , Միւնատի , դուք խնդացիք՝ որ Հիւնքեարպէյէնտեանը Արուսաղէմ փոխադրող շոգեանաւը ճամբէն արգիլելու համար նետած չուաննիս ձեռքերնիս մնաց . խնդանք մենք ալ ուրեմն ձեր կարճատես խեղքին վրայ , որ խօսքերնիս բրինք կարծելով ուրիշները ծաղրելու ելեր էք : Այն չուանը երբէք ձեռքերնէս ելելիք չունի , այն չուանը պիտի գործածենք մենք՝ ձեր անզուսպ բերանները սանձահարելու համար . այն չուանէն կախուած՝ օգոյն մէջ օրվելով պիտի տարուբերին ձեր խայտառակ թերթերը . այն թերթերը՝ զոր անխափանելի և անսանձահարելի կը կարծէք դուք և ձեզն պէսերը , ձեզ քաջալերողներէն եվել ձեզն սիրտ տուող խաւարեալ և յետադէմ անուաններով բամբասած անձերնուդ վեհանձնական լռութիւնն է՝ որուն շնորհիւ կապ-

ըիք ցարդ, Տպագրութեան ազատութեան պատրուակով
 ուզածնիդ գրելու համարձակութիւններնուդ գլխուն
 շատ բաներ եկած էր մինչև այսօր, եթէ փոքրիկ շար-
 ժում մ'ըլար անոնց կողմէն. և թէ որ ձայն հանող չե-
 ղաւ, անիկայ ձեզ իրաւունք տալ չէր, հապա տպագ-
 րութեան սահմանափակ ազատութիւնը ձեռքէ չի
 հանելու չափազանց փափաքն էր, զոր չարաչար գործա-
 ծեցիք:

Միտքերնիս բան մ'ալ եկաւ ձեր ճշմարտախօսու-
 թեան և ձեր բանէ մը խապար չունեցող բազմահրմ-
 տութեան հարցընելու գիտեմք որ դուք պատասխան,
 չունիք տալու, բայց մենք պարտականութիւն ունինք
 հարցընելու:

Իւսկիւտարու Ազգային Ղեմարանին նորոգութեա-
 նը համար՝ Տէրութենէն արուած 150,000 զուրուշը իր
 բանած տոկոսօքը մէկ տեղ ո՛ւր մնաց, կրսեն թէ՛
 աղէկ վիճակի մէջ չէ, թէպէտ անանկ տեղ մըն էր «ուր
 ոչ գող մերձենայ և ոչ ցեց ապականէ», այն մեծ դրա-
 մագլուխէն, որուն այնչափ մ'ալ վրայ դրուելով՝ Ազգ.
 Հիւանդանոցին Ալաթիա ունեցած գեանին վրայի
 շէնքը պիտի կառուցվէր և կամ Իւսկիւտարու խա-
 փանեալ Ղեմարանին վերստին բացմանը իբրև դրամա-
 կան օգնութիւն պիտի պահվէր, այս օրուան օրս հա-
 զիւ քսան հազար դուրուշ մնացած է՝ նոյն իսկ գան-
 ձապահ՝ Սէվուզեան աղաներուն տուած տեղեկու-
 թեանը համաձայն: Ի՞նչպէս հատու այդ ստուիր: . . .

Բայց հոգ չէ, Պէորդ կամ Արիտակէս կամ Պօ-
 ղրս եպիսկոպոսներէն մէկը ձեր շնորհիւը Արուսաղէ-
 մի Պատրիարք նստելու ըլլան նէ, այդ փաստըված ըս-
 տակները տոկոսօք կը վճարուին: Հիւանդանոցին
 սեպհական փազրճներէն հաւաքուած ստակին՝ իբրև
 անմատչելի դրամագլուխ ձեռք չէր զարնըվէր, մի մի-
 այն Հիւանդանոցի նորոգութեան պահվելու համար
 էր՝ այս ստակին 30,000 զուրուշը մէջ է խաղցեր: Պարոն
 Միւնատի, դուն մունետիկութեան արհեստը ուրիշ
 չես հարցներ, քեզի հարիւրին տասր տալու ըլլանք նէ,

սա երկու դրամագլուխներուն ինչ բանի՞ համար վատ նրված ըլլալը կրնաս հարցնել փնտուել ու մեզի հաղորդել. դիտեմք որ լաւ տեղեակ ես՝ բայց լեզու չունիս խօսելու :

Թէ որ այս խնդրոյս վրայ մեզի լուր տալու համար հրաշիւք լեզու ելլելու ըլլաս նէ, կը զգուշացնենք քեզ՝ աղէկ ուշադրութիւն րբէ, որ առած տեղեկու թիւնդ՝ Յակոբ Արբազանին և Տէր Սուքիասին և Գուսգափուի Թաղական խորհրդին Ս. Երուսաղէմի Պատրիարքի ընտրութեան համար խառնութեան պարագլուխ ըլլալուն վրայօք առած և տուած լուրիդ պէս սուտ և պակասուոր չըլլան : Ըսոր վրայ ալ մենք չեմք դարմանար. ձեր սովորութիւնն է Լճգային հաստատութեանց խախտելուն դէմ ձեզի հետ մաքառող բարեպաշտ ու ազդասէր անձերը խռովարար և չարութեան ուղեցոյց կոչել. այդ պաշտօններուն ամենակատարեալ պաշտօնեայ և մատակարար՝ ձենէ ելել յարմարագոյն մը չէ տեսնուած ժամանակէ մը ՚ի վեր :

Լճգային Սահմանադրութեան հաստատուած օրերը, Սարգիս Արբազանին Պատրիարք ընտրուած օրերը, Լճգը իրար անդրնելու համար չորածնիդ չիխօսածնիդ չի մնաց, Մեղն, Միւնատի, դնէք կ'իջնէիք Պատրիարքարան, և ժողովուրդը զրգուելու և ժողովը խանդարելու համար աղաղակ կը բառնայինք՝ որ ձեր ուզածն ըլլայ :

Միւնատի միտքդ կուգայ, որ գլուխդ՝ այն օրերը աջէն դէպ ՚ի ձախ իր բնական դիրքէն քիչ մը խոտրած ըլլալով, քեզ մեղքըցող բարեսիրտ Լճգապետ մը՝ մէկ հարուածով իր առաջին ուղղութեանը բերաւ, կարծեմ այս օրերս ալ դարձեալ նոյն հիւանդութիւնը քեզ կը տանջէ, Ըստուած տար՝ որ այս անգամ ալ այնպիսի բարեսէր անձ մը շուտով օգնութեանդ հասնէր : Մեղուն ալ ունի այդ հիւանդութիւնը, բայց անիկա՝ քեզի չափ իր առողջութեան օգուտը չի դիտնալուն՝ Մեղուխեչան կը խրկէ սովորաբար, որ գլուխը կախած՝ կուզը անկած՝ ու թեւերն երերցնելով կ'երթայ «կաղ

դւենն՝ պէս՝ ամենուն քիթը մտնել կուզէ , և քու առած լուրերէդ աւելի անձոունի լուրեր կը բեռնաւորի ու կուգայ անոնցմով Մեղուին փոքրիկ ուղեղին բռն լորտիքը պարապ մնացած անկիւնները կը լեցնէ : Բայց ինչպէս ըսինք՝ Մեղուին լուսթենէն կերևայ որ Մեղու խեչան այս օրերս ծանր հիւանդ է : Ուրեմն Մեղու , ուրախ եղեր քու բժշկութեանդ ալ ժամը հասած է : Այս միջերգն անցնինք՝ մեր նպատակին դալու համար :

Արուսաղէտի Պատրիարքը դուրսէն ընտրուելուն ոտք կոխող Պարոններ , պատիւ ունինք այս անգամ ալ ողջունելու զձեզ , ինչպէս ողջունեցինք Սարգիս Արուբազանին Պատրիարք ընտրված օրը . իմացա՛ք ձեզի համար սև լուրը , այդ խնդիրն ալ լուծուեցաւ ձեր չուզած կերպովը : Արուսաղէտայ Պատրիարքը Միաբանութենէն պիտի ըլլայ , Միաբանութենէն , Աւանդապահներն ասանկ ուղեցին , Անքին պայծառութիւն ուզողները ասանկ անօրինեցին , Անքին հարստութեանը վասնվելուն դէմ եղողները ասանկ որոշեցին , և Աստուած ալ՝ որ իր Ակեղեցւոյն փառացն ու պայծառութեան նախանձախնդիրն է՝ ասանկ կամեցեր էր ՚ի յաւիտենից :

Առաւորեալներ՝ , ձեզ շողքորթող ու ձեր բերանն եղող լրագիրներն՝ այս առաջին անգամ չէ որ զձեզ խաբեցին , դուք առանց զիտնալու , որ անոնք՝ ձեր և Ազգին թշնամիներն են , անոնց ամեն խօսքին ահանջ կախեցիք , գրածուն իրաւունք տուիք , երբեմն ալ քաջալերեցիք , որ ուզածնին ընեն : Անոնք ալ ինքզինքնին բան մը կարծելով՝ մէջ նետուեցան , ուզածնին գրեցին , և բանն այն աստիճան հասուցին՝ որ ձեզի նման կոմսակիցներէ զատ ամենքն ալ ձանձրացան ՚ի զուրխրատելէ , ՚ի զուր զձեզ համոզելէ աշխատելէ և ստակ տալէ : Պիտեմ լուսաւորեալներ , հիներուն խրատէ ու գործակցութենէ դադրելնէն յանչափս գո՛հ եղաք , բայց ստակ չի տալերնէն ոչ . այս վերջինը զձեզ յուսահատութեան դուռն հասուց , շատ մտածեցիք ու

վերջապէս տեսաք որ ամեն բանէ առաջ ստակ պէտք է ձեզի և այն ալ Արուսաղէմէ զատուրիչ տեղ չիկայ, ուստի խորհուրդի նստաք և ըսիք « մենք մինչև որ Արուսաղէմի գանձը ձեռք անցրնելու ըլլանք նէ՛ հիմակու հիմայ ձեռքերնիս բաւական ստակ ունինք, որ է Մումատան՝ դրամագլուխը, Ազգային պարտուց վճարմանն համար հաւաքված նուէրը, Ղեմարանի վերանորոգութե՛ 150,000 զուրուշը, շիւանդանոցի վազըՖէն հաւաքված 30,000 զուրուշը և այն, ասոնք մինչև հատցրնենք նէ, Արուսաղէմի խնդիրն ալ մեր ուզած կերպովը կը լուծենք, ու այնուհետև երևակայած բարեկարգութիւննիս ՚ի գործ կը դնենք » : Բայց երջանկաբար խնդիրը ձեր ուզած կերպէն բոլորովն տարբեր կերպով լուծվեցաւ, և Արուսաղէմի հարստութիւնները դարձեալ անմատչելի մնացին :

Ահա լուսաւորեալ պարոններուն Արուսաղէմի խնդրոյն վրայօք այսչափ ջերմ ոգւով պատերազմելուն բուն էական պատճառը :

Ար մնայ մեղ լուսաւորեալ եղբայրներ, եղբայրսիրութենէ շարժեալ սա համառօտ բայց ազդու խրատը տալ ձեզի, որ եթէ ճշմարտապէս Ազգին բարելաւութեանը նախանձախնդիր էք նէ, Ազգին աւանդապահ կողմին հետ միաբանեցէք, անզուսպ լրագիրները սանձեցէք ու Ազգին պիտոյքը մէկ տեղ հոգացէք, Ազգային Սահմանադրութեան անթերի և անխարդախ դործադրութեան մասին թիւ թիւի տալով խնամք տարէք ՚ի յառաջագիմովութիւն Ազգին և հայրենեաց . եթէ այս հրաւերն ընդունելու համար Մասիսին, Մեղուին ու Միւնատիյին հետ խորհրդակցելու և հրաման առնելու կարօտութիւնը կը զգար նէ, կեցիք բարով . երկնաւոր Բահանայապետը թէ՛ Սարգիս Արբազանուս և թէ՛ Արուսաղէմի նոր ընտրելի Պատրիարքին երկար կեանք պարգևէ, ուրիշ Պատրիարքի ընտրութեան ձեռք զարնելու ըլլաք, նէ՛ նորէն կը տեսնուինք ձեր հետ :

Ի վերջոյ կը խնդրեմք որ Արօնական ժողովոյն ա-

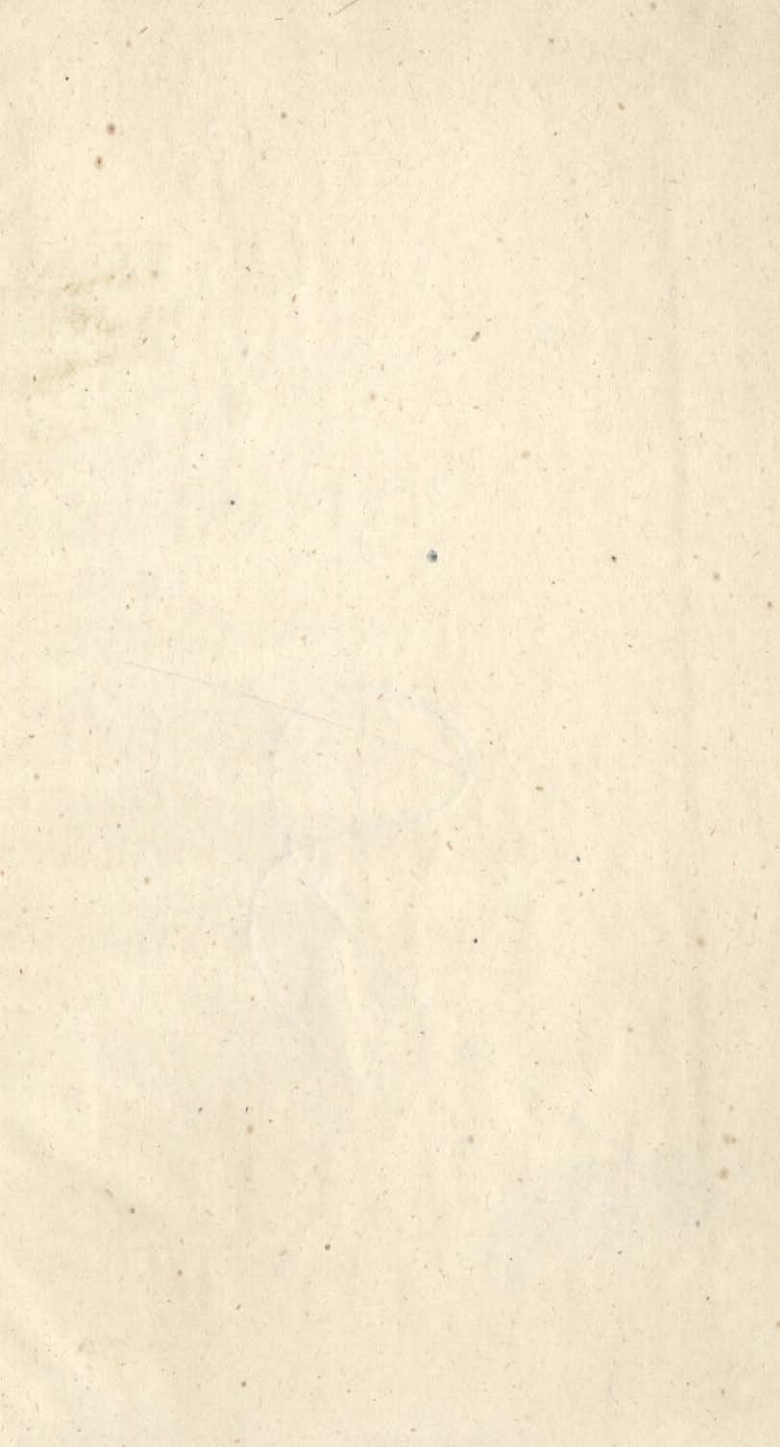
ներեսնամեայ Լտենապետին ալ մեր կողմէն շատ շատ բարեւ ընէք՝ ու իրեն ըսէք՝ որ դեռ երեսուն տարվան չեղած Եզգային գործերու խառնըմլիք՝ Սահմանադրութեան հակառակ է բոլորովին . բայց ոմանց անզգուշութենէն և ոմանց Սահմանադրութեան սկզբանց անիրաւելոյ սովորութենէն , իրեն մէկ առանձնաշնորհութիւն մը եղեր է . ինչ և իցէ Թող այս շնորհաց յարգը գիտնար ու թիւնաւոր խրատներէ և անխոհեմ խրախոյաներէ յորդորեալ չը յանդգներ անզգուշաբար կրօնական խնդիրներու մէջ իր տհաս միտքէն վեր ցատկելով՝ կրօնից փափուկ կապերուն վնասելու , որով զինքը տղայ և ամբարիշտ կոչել չի տար , յիրաւի կը ցաւիմք որ իր տղայ հասակին բարոյականի և թէ կրօնականի մասին վատահամբաւիլը , որ ժամանակին կարիւ պիտի զղջայ . բայց

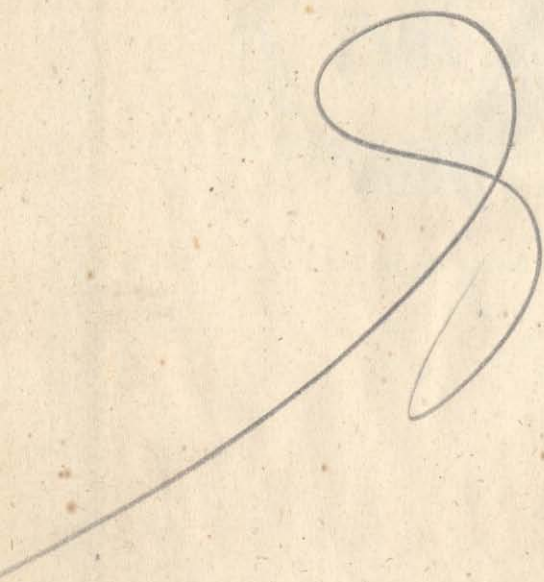
Գէորգ Ապիսկոպոսին ալ սուրբ աջը կը համբուրենք , ըսէք իրեն որ Եզգը իր Պատրիարքէն գոհ է , Երուսաղէմի Պատրիարքն ալ Միաբանութենէն պիտի ըլլայ , ալ հարկ չի կայ իրեն Պօլսոյ մէջ սպասելու . ձայնը չի հանած՝ իր պսակեալ Պրուսայի առաջնորդութիւնը վարելու Թող զեջանի . եթէ Եզգին Պատրիարք պէտք ըլլայ նէ , Մասիան Մեղուն կամ Միւնատին հրաւիրակ կը խրկենք իրեն .

Առստանդնուպօլիս 7 Օգոստոս 1861 .

1861

3887

